

22.11.2024

Oikeusministeriölle

Asia: Luonnos valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi (demokratiaohjelma)

Viite: Lausuntopyyntönnö 22.11.2024, diaarinumero: VN/25525/2023

Yleisiä huomioita

OAJ kiittää mahdollisuudesta lausua kansallisesta demokratiaohjelmasta. OAJ pitää erittäin tärkeänä, että valtioneuvosto haluaa edistää demokratiaa, osallistumista ja luottamusta yhteiskunnassa. Demokratia antaa ihmisille mahdollisuuden osallistua päätöksentekoon ja vaikuttaa yhteiskunnan suuntaan. Tämä lisää kansalaisten sitoutumista ja tyytyväisyyttä sekä edistää rauhaa ja vakautta. Väestökehityksemme ennusteiden perusteella, demokratia yhteiskunnassamme vaatii kaikkien väestöryhmien huomioimista entistä vahvemmin kokonaisuudessa nyt ja tulevaisuudessa.

Lisäämme lasten ja nuorten mahdollisuuksia saada tietoa vapaiden vaalien merkityksestä ja harjoitella äänestämistä

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lasten kanssa ja lasten hyväksi työskenteleviä velvoittavat sopimuksen yleisperiaatteet, jotka ovat yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys, lapsen oikeus ilmaista näkemyksensä ja tulla kuulluksi ja lapsen näkemysten kunnioittaminen. Tämä mainitaan myös opetussuunnitelman perusteissa. Ensinnäkin koko opetussuunnitelma ja niissä määritelty koulujen toimintakulttuuri on tavoitteiltaan oppilaiden osallisuutta rakentava kaikessa koulun päivittäisessä toiminnassa. Historian ja yhteiskuntaopin opetussuunnitelmissa keskitytään erityisesti yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja äänestämiseen. Opettajat opettavat vaalien ja äänestämisen merkitystä omilla pedagogisilla menetelmillään opettajan- ja täydennyskoulutuksen antamalla osaamisellaan. Pedagogiikkaan tulisi sisältyä myös äänestämisen harjoittelu oppitunneilla. Opettajien demokratia- ja ihmisoikeusosaamisen ajantasainen osaaminen pitää varmistaa opettajien täydennyskoulutuksella. Opettajien osaamisen kehittämisen tulee tapahtua työajalla, ja siinä on huomioitava kustannusvaikutukset.

Yhteistyölle ja vuorovaikutukselle valtioneuvoston, hyvinvointialueiden ja kuntien, kirjastojen, koulujen, oppilaitosten ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken on varattava selkeä aika ja paikka. Yhteistyön pitää tapahtua opettajien työajalla, joten myös kustannusvaikutukset on huomioitava.

22.11.2024

Vahvistamme kuntien ja hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen asemaa sekä yhteistyötä ja vuorovaikutusta muiden lapsia ja nuoria edustavien toimielinten, kuten oppilas- ja opiskelijakuntien, ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten parissa työskentelevien toimijoiden kanssa

OAJ korostaa oppilas- ja opiskelijakuntien keskeistä roolia koulu- ja oppilaitosympäristössä. Tämä toiminta edellyttää opettajilta merkittävästi enemmän työ- ja suunnittelu-aikaa kuin nykyiset resurssit mahdollistavat.

Kun yhteistyötä ja koulutusta halutaan lisätä eri toimijoiden välillä, on huomioitava kustannusvaikutukset oppilas- ja opiskelijatoimikuntia ohjaavien opettajien työajassa.

Vahvistamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen jatkumoa eri kouluasteiden välillä varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle ja tiivistämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen tason yhteistyötä, koordinointia ja seurantaa

Yhteistyö ja vuorovaikutus eri toimijoiden kesken on suositeltavaa. Opettajan- koulutusfoorumi on keskeisessä asemassa opettajankoulutuksen kehittämisessä ja sisältöjen uudistamisessa. Yhteistyötä korkeakoulujen kesken tulisi lisätä merkittävästi sisältöuudistustyön osalta. Vapaan sivistystyön merkitys demokratian ja ihmisoikeuksien edistämässä tulisi huomioida myös opettajankoulutusfoorumin työssä.

Demokratia- ja ihmisoikeusopetuksen seurantatietojen keräämisessä on huomioitava tiedon saatavuus. Mitattavan tiedon saatavuus ei voi lisätä opettajien työtä, ellei siinä ole huomioitu kustannusvaikutuksia.

Jotta opetussuunnitelman päivittyvät tavoitteet voidaan saavuttaa, on opettajien osaamisen ajantasaisuudesta huolehdittava niin opettajankoulutusta kuin opettajien uran aikaista osaamisen kehittämistä vahvistamalla. Opettajien mahdollisuus täydennyskoulutukseen on olennainen osa osaamisen kehittämistä.

Parannamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen sekä opetusmateriaalien ja -menetelmien laatua ja saatavuutta kansallisesti

Tutkimusperustaista opetusmateriaalia tarvitaan lisää. Opetusmateriaalia tulee kehittää erityisesti selkokielellä, ja sen tulee olla kaikkien opettajien saatavilla. Materiaalin tekemisessä on huomioitava kustannukset, joita se vaatii.

Vahvistamme siviilipalveluskoulutukseen, kotoutumiskoulutukseen, monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon sekä varusmiespalvelukseen osallistuvien tietämystä ja osaamista demokratiasta.

OAJ on huolissaan kotoutumiskoulutuksen laadusta ja sisällöistä, sillä kilpailutuksen seurauksena koulutuksen järjestäminen annetaan usein halvimmalle koulutuksen tarjoajalle. Tämä johtaa siihen, että koulutusta järjestävät yksityiset, voittoa tavoittelevat toimijat, jotka eivät ole osa laadukasta koulutusjärjestelmäämme. Nämä toimijat päättävät itsenäisesti koulutuksen painopisteet.

22.11.2024

Demokratia- ja yhdenvertaisuuskoulutuksen kehittämistä ja sisältöjä tulisi seurata tarkasti, koska opiskelijat ovat vasta maahan saapuneita ja opettelevat uuden kotimaansa yhteiskunnan toimintaa ja vaikuttamismahdollisuuksia. Virallisissa oppilaitoksissa järjestetty kotoutumiskoulutus varmistaisi opettajien osaamisen ja opetussuunnitelmien mukaisen opetuksen myös demokratia- ja yhdenvertaisuuskoulutuksen osalta. Tämä antaisi uusille maamme kansalaisille varmuuden siitä, että he ovat tietoisia omista mahdollisuuksistaan ja velvoitteistaan elää turvallisesti ja vaikuttaa yhteiskunnassamme.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Päivi Lyhykäinen
erityisasiantuntija